

Επί χάρτου ή στην πράξη, στο επίπεδο μιας μητρόπολης ή μιας συνοικίας, μοναχικά ή ομαδικά... Όλα ξεκινάνε με ένα μονοπάτι.

ΜΑΘΗΜΑ 1

ΠΩΣ ΣΧΕΔΙΑΖΟΥΜΕ ΕΝΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος

1) Αρχές σύνθεσης

2) Πρακτικοί κανόνες

Πρόσθετο. Το δικό μας «σύστημα χωρικών κατανομών»

Η θεμελιώδης πρακτική των κοινοτήτων μας ως μητροπολιτικοί περιπατητές, αυτό που συντελεί την πρωτοτυπία και τη συνοχή μας, είναι η ικανότητά μας να προτείνουμε διαδρομές.

Πώς σχεδιάζουμε; Με τη βοήθεια ποιών εργαλείων; Από πού ξεκινάμε; Στον χάρτη ή στο πεδίο; Τι συναισθήματα πρέπει να γεννά ένα σχέδιο; Ποιές είναι οι αρχές της σύνθεσης; Η τέχνη του σχεδιασμού είναι άραγε τέχνη που ανήκει στον χώρο ή στον χρόνο;

Σε αυτό το μάθημα, ο σχεδιασμός του μονοπατιού αντιμετωπίζεται σαν μία από τις καλές τέχνες.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Αρχάριος

Μεταφέρετε στον χάρτη (διαδικτυακά ή επί χάρτου) υπάρχουσες πεζοπορικές αλληλουχίες (σηματοδοτημένα μονοπάτια, μη ασφαλωμένες διαδρομές, κανάλια, περάσματα ...). Αυτή η απογραφή σκιαγραφεί μια πολύτιμη «οδική κληρονομιά».

Συντάξτε μια ημερήσια διαδρομή (± 15 χλμ) σε έναν χάρτη ή ένα G.I.S (όπως το Google Earth) και εντοπίστε τη – Στείλτε μας δύο αρχεία .kml: ένα πριν και ένα μετά τον εντοπισμό.

Προχωρημένος

Σχηματίστε ένα κατευθυντήριο σχέδιο μονοπατιού σε μια μητρόπολη συνοδεία μιας δισέλιδης περιγραφής.

Τι εστί μητρόπολη;

Μία μητρόπολη είναι μία πόλη που δημιουργεί συνδέσεις, σε μια μικρότερη ή μεγαλύτερη εμβέλεια. Αυτή η σχέση μπορεί να είναι φυσική (ανταλλαγή αγαθών και ατόμων) και/ή συμβολική (τόπος ταύτισης, τόπος επιθυμίας). Ανάλογα τη σφαίρα επιρροής της, η σημασία μιας μητρόπολης μπορεί να κινηθεί από τον τοπικό στον παγκόσμιο χώρο. Πολύ συχνά, η επιρροή της είναι ιδιαίτερα συμβολική (για παράδειγμα, το Παρίσι ως ρομαντικός τόπος, το Σικάγο ως πρωτεύουσα του εγκλήματος, κλπ). Επειδή οι σφαίρες επιρροής τους αποτελούν βασικό στοιχείο των μητροπόλεων, η μητροπολιτική έρευνα πρέπει επίσης να αποτελεί πάντα - ή πρέπει να είναι πάνω απ'όλα - μια εξερεύνηση των χωρικών και συμβολικών δικτύων των σχέσεων μεταξύ των μητροπόλεων.

Τι εστί μονοπάτι;

Το μονοπάτι είναι μία διαδρομή. Μια διαδρομή για πεζούς – ένας ποδηλατοδρόμος το πολύ. Δεν πρόκειται για αυτοκινητόδρομο ή για σιδηρόδρομο (με τον συστηματικό του χαρακτήρα, το τυπικό του σχήμα και τις μεγάλες ακτινικές γραμμές του), αλλά για μια λεπτή και φευγαλέα γραμμή που μπορεί να αλλάξει απρόσμενα κατεύθυνση και σχήμα ανά πάσα στιγμή. Ιδανικά, ένα μονοπάτι είναι μία καθαρή σύνδεση. Η φυσική του παρουσία έγκειται αποκλειστικά στη χρήση του. Έχει να κάνει περισσότερο με το ίχνος παρά με το κτισμένο. Η εικόνα του «πατημένου μονοπατιού» αποτελεί την πιο ισχυρή και ακριβή αναπαράσταση του μονοπατιού. Ένα μονοπάτι είναι τόσο ευκίνητο όσο ένας άνθρωπος.

Οι μητροπολιτικοί χώροι όπως περιγράφονται πιο πάνω είναι μεγάλες κοινωνικο-οικονομικές οντότητες που φέρουν ένα εθνικό, αν όχι παγκόσμιο βάρος. Τα φυσικά τους θεμέλια αποτελούνται από μεγάλες και βαριές υποδομές που διασφαλίζουν την οικονομική τους θέση, και μπορούν να γίνουν ακόμα και το έμβλημά τους. Αντιθέτως, δεν προσφέρουν την εμπειρία της μητρόπολης στις μη φυσικές της διαστάσεις, το συναισθηματικό της περιεχόμενο και τις λεπτές στρώσεις του σχεσιακού της δικτύου.

Αυτό ακριβώς κάνει το μητροπολιτικό μονοπάτι. Καθιστά αντιληπτό σε αισθητικό επίπεδο, ένα άκρως λειτουργικό περιβάλλον - οδηγώντας μας σε τόπους με σημασία ώστε να κατανοήσει κανείς την πόλη ως οργανισμό, την οποία μπορούμε να βιώσουμε οπτικά καθώς και μέσω των αισθήσεων. Χάρη στη δραματολογία και την χορογραφία της διαδρομής, το μητροπολιτικό μονοπάτι προσφέρει σημαντικές δυνατότητες με στόχο αυτή την εμπειρία.

1) ΑΡΧΕΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ

Μπορεί κανείς να αντιληφθεί την πεζοπορία ως βάρος ή ως προνόμιο. Σε ένα μητροπολιτικό μονοπάτι, το περπάτημα πρέπει πάντα να εκλαμβάνεται ως προνόμιο. Το μονοπάτι πρέπει να οδηγεί τον πεζοπόρο σε μια αφθονία τόπων και εγκάρσιων οδών στα οποία δε θα είχε πρόσβαση διαφορετικά. Μπορεί αυτό να αφορά την ίδια τη φύση του μονοπατιού (για παράδειγμα ένα «ήδη περπατημένο μονοπάτι»), μπορεί όμως και να αφορά μία τρύπα σε μια περίφραξη, ένα μονοπάτι πίσω από έναν αυτοκινητόδρομο, τη διάσχιση ενός εμπορικού κέντρου μέσω των μπροστινών και πίσω εισόδων κλπ. Όλα αυτά αποτελούν «προνόμια» του πεζού.

Ακολουθούν μερικές δομικές αρχές ενός μητροπολιτικού μονοπατιού.

1.1) Ο γενικός προσανατολισμός

Οι δημιουργοί ενός μητροπολιτικού μονοπατιού φέρουν ευθύνη ως προς την ακριβή, μη σχηματική, καθοδήγηση, μέσα από τα μικρά ή μεγάλα αφηγηματικά τόξα. Ένα επιτυχημένο μητροπολιτικό μονοπάτι είναι κάτι παραπάνω από μια σύνδεση αξιόλογων τόπων. Αποτελεί επίσης ένα σημαντικό σχήμα από μόνο του, ως μια γραμμή μες στον χώρο.

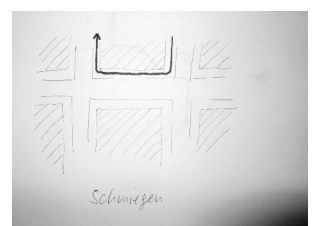
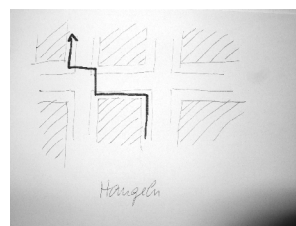
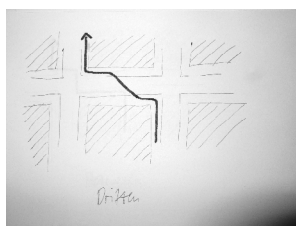
Αυτή η μορφή δεν είναι απαραίτητο να είναι αναγνωρίσιμη πάνω σε έναν χάρτη. Μπορεί επίσης να «συνδεθεί» με τον άνθρωπο που διανύει το μονοπάτι, σαν μία αρμονική αλληλουχία αλλαγών κατεύθυνσης, μέσα από στροφές και ευθείες, ανηφόρες και κατηφόρες, ρυθμούς και εναλλαγές ατμόσφαιρας.

2.2) Η αλλαγή κατεύθυνσης

Ένα μητροπολιτικό μονοπάτι είναι μια χορογραφία. Σε αντίθεση με τη μουσική, για παράδειγμα, δεν μπορεί ωστόσο να επιλέξει ελεύθερα τα στοιχεία βάσει των οποίων θα χτίσει το αφηγηματικό του τόξο: δεν μπορεί να ταξινομήσει παρά μόνο τα πράγματα που συνορεύουν πραγματικά με την τοπογραφία μίας πόλης. Η αλλαγή εμπειρίας που προκύπτει από αυτό είναι το υλικό που συνθέτει το μονοπάτι.

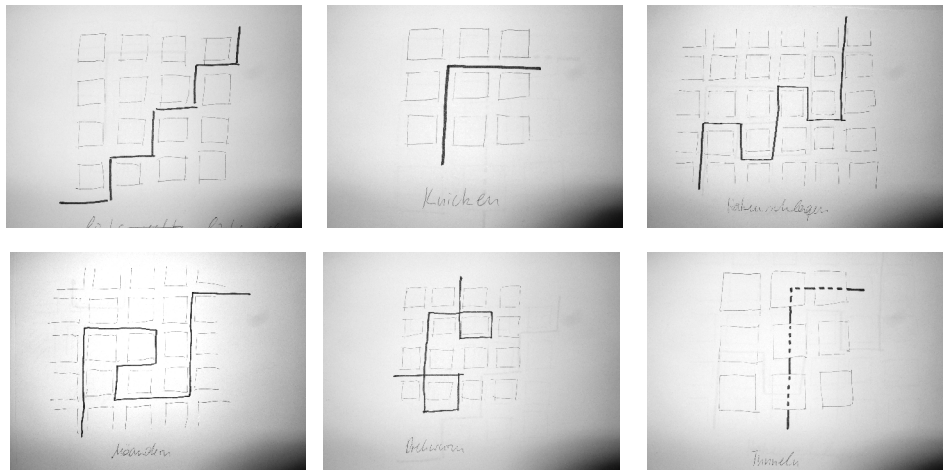
Η διατήρηση μιας κατεύθυνσης και η αλλαγή της κατεύθυνσης αναπαριστούν ορισμένα συναισθήματα και περιεχόμενα. Μια «καλή» αλλαγή κατεύθυνσης είναι «αναζωογονητική». Υπόσχεται μία νέα προοπτική. Αν εισαχθεί με αυτόν τον τρόπο και διατηρηθεί κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, δεν εκλαμβάνεται ούτε θεωρείται σαν μια παράκαμψη που παρατείνει το ταξίδι, αλλά σαν μια καλοδεχούμενη αλλαγή.

Η αλλαγή κατεύθυνσης σαν σωματική εμπειρία.
« Παρασύροντας, κρεμώντας, αγκαλιάζοντας » : Ποικιλία των αλλαγών κατεύθυνσης μεταξύ οικοδομικών τετραγώνων.
(σχέδιο του Boris Sieverts)

Η «καλή» αλλαγή κατεύθυνσης ενέχει συνάμα έκπληξη και λογική: είναι μία από τις βασικές αρχές των τεχνών με χρονική διάσταση (μουσική, ταινία...) – πρέπει να μας εκπλήσσει αυτό που έπεται και, σχεδόν ταυτόχρονα, να σκεφτόμαστε «Αυτό ακριβώς έπρεπε να συμβεί τώρα». (Το βιώνουμε κυρίως με τη μουσική).

Το μονοπάτι ακολουθεί τη δική του λογική. Στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτό σημαίνει πως η γραμμή του έχει μία μορφοκλασματική δομή, ένα είδος αυτο-ομοιότητας ως προς τη δυναμική των αλλαγών κατεύθυνσης, τον διαχωρισμό των τμημάτων, κλπ. Για παράδειγμα: εάν περπατώ συνεχώς από τα δεξιά σ'αριστερά στα δεξιά, τότε θα μου φανεί λανθασμένο να περπατήσω από τα δεξιά στα αριστερά και μετά πάλι αριστερά ή ακόμα και το να συνεχίζω απλά να περπατώ ευθεία. Αλλά εάν πάντα περπατώ ευθεία, φαντάζει εξίσου λανθασμένο το να πηγαίνω από τα δεξιά στα αριστερά και μετά πάλι στα δεξιά - θα νιώθω ότι κάνω μια αναγκαστική παράκαμψη. Αυτό εξαρτάται κυρίως από το περιβάλλον και από τον σκοπό του ταξιδιού ώστε ο «λογάριθμος», που θα έχει επιλεγεί, να δώσει την αίσθηση ότι υπάρχει μια συνοχή. Επιπλέον, κάθε αλλαγή αυτού του λογάριθμου πρέπει να πυροδοτείται από το περιβάλλον και να αναπαριστά ταυτόχρονα τη μετάβαση σε έναν νέο «λογάριθμο».

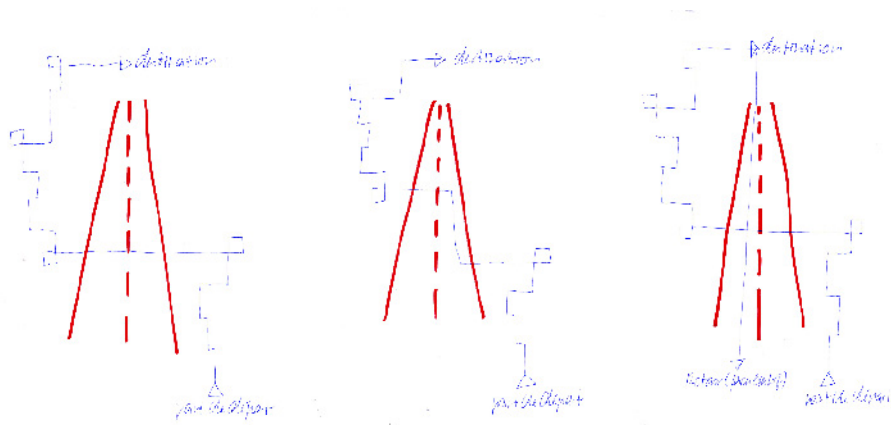

« Διαγώνια, με μορφή άγκιστρου, πτυχής, μαϊάνδρου, βίδας, τούνελ » : διαφορετικές λογικές για να διασχίσουμε το αστικό ιστό. (σχέδια του Boris Sieverts)

Ένα λεπτό ζήτημα κατά την εκτέλεση του σχεδιασμού μπορεί να είναι η ύπαρξη στον χώρο μίας γραμμικού σχήματος υποδομής (δρόμος, κανάλι, όρια ιδιοκτησίας...), που ακολουθεί την ίδια πορεία με την κύρια κατεύθυνση που έχει επιλέξει το μητροπολιτικό μονοπάτι. Ο ελικοειδής σχεδιασμός δεν πρέπει να υπερβαίνει αυτή την γραμμή πολλές φορές, γιατί σύντομα θα έδινε την εντύπωση ότι «παίζει γύρω» από αυτή. Σε σπάνιες περιπτώσεις (για παράδειγμα, όταν ένας αυτοκινητόδρομος αποτελεί το θέμα μιας διαδρομής), μπορεί κάποιος να αναζητήσει αυτό το αποτέλεσμα.

Μπορεί να παρεκκλίνει κανείς από το πρόβλημα ξεπερνώντας τη γραμμή μόνο μία φορά: το ελικοειδές ή όχι μονοπάτι περνάει πρώτα από ζώνες που βρίσκονται από τη μία πλευρά της γραμμής, ύστερα από την άλλη. Μια δημιουργική περίπτωση είναι να επιστρέψουμε μέσω της γραμμής που ορίζεται ως βάση στο τέλος της διαδρομής.

3 τρόποι για την επεξεργασία μιας κυρίαρχης γραμμής που είναι παράλληλα από την διαδρομή σας.
(Σχέδια του Boris Sieverts)

1.3) Η δυναμική των περιβαλλόντων

Αυτές οι δύο χορογραφικές αρχές («ακολουθώ μία γενική κατεύθυνση» και «εκπληκτικές και λογικές αλλαγές κατεύθυνσης») εξαρτώνται πάντα από τη φύση του ίδιου του περιβάλλοντος και του μονοπατιού. Σε περίπτωση αμφιβολίας, μια αλλαγή κατεύθυνσης που οδηγεί σε ένα βαρετό περιβάλλον δεν αποτελεί τη σωστή επιλογή. Πράγμα που μας οδηγεί στο επόμενο σημείο.

Ένα μονοπάτι πρέπει να καθιστά ενδιαφέροντες όλους τους τόπους από τους οποίους περνάει, ώστε να τους διανύσουμε με όλες μας τις αισθήσεις σε επαγρύπνηση. Αυτά που καθιστούν ενδιαφέρον ή βαρετό ένα περιβάλλον είναι τρία βασικά πράγματα: α) ο τρόπος με τον οποίο έχουμε πρόσβαση σε αυτό (πόρτα, φύλακας, πέρασμα...), β) η προοπτική υπό την οποία παρουσιάζεται σ'εμάς (κατεύθυνση του βλέμματος), γ) το σημείο από όπου ερχόμαστε, με άλλα λόγια, τι απασχολούσε προηγουμένως τις αισθήσεις μας.

Χάρη σε αυτή την προσέγγιση, κάθε είδος περιβάλλοντος γίνεται διεγερτικό. Ωστόσο, ορισμένα περιβάλλοντα καθιστούν τα πράγματα πιο δύσκολα από άλλα. Η πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει ένα μονοπάτι είναι να «ενσωματώσει» σε μια ροή αισθητικών αντιλήψεων αυτά τα περιβάλλοντα που θεωρούνται συνήθως ως αντιαισθητικά – «αντιαισθητικά», σε αυτή την περίπτωση, δε σημαίνει «αντίθετο του ωραίου», αλλά δηλώνει την αισθητική αορατότητα. (Υπό αυτή την έννοια, οι βιομηχανικές ζώνες και τα πάρκινγκ, για παράδειγμα, θεωρούνται αντιαισθητικά.)

Οι αποκλίσεις σε σχέση με την αυστηρότητα της διαδρομής, του ρυθμού του και της προσελκυσιμότητάς του, μπορούν επίσης να αποκτήσουν νόημα αναδρομικά. Ένας πολύ επιθυμητός στόχος (ως ιδιαίτερο σημείο ενδιαφέροντος) θα αναδείξει αυτά τα «λάθη» ως αναπόσπαστο κομμάτι της χορογραφίας για να επιτευχθεί – όπως η έκλυση μιας άτονης συγχορδίας στη λήξη ενός μακροσκελούς μουσικού ρυθμού. Ως εκ τούτου, μια δυνατή τοποθεσία ως στόχος ενός τμήματος διευκολύνει το έργο, αλλά δεν είναι ένα τέχνασμα που μπορεί να επαναληφθεί πολύ συχνά.

Το μεγαλείο της τέχνης έγκειται στην επεξεργασία λεπτών ατμοσφαιρικών αλληλουχιών χωρίς πραγματικά μοτίβα οι οποίες

περιβάλλουν έναν βασικό τόνο με τόσο σύνθετο, αισθησιακό τρόπο που δεν χρειάζεται να το θεματοποιήσουμε. Υπό αυτή την έννοια, μια επιτυχημένη διαδρομή είναι πάντα αποτέλεσμα μιας ερωτικής δέσμευσης με το περιβάλλον.

Οι τρεις δομικές αρχές ενός μητροπολιτικού μονοπατιού που περιγράφονται πιο πάνω είναι, από πολλές απόψεις, αλληλοεξαρτώμενες. Λόγω της σύνθετης δομής του, ένα μητροπολιτικό μονοπάτι δεν μπορεί να αναπτυχθεί σε πολλαπλά συνεχόμενα στάδια. Θα έλεγε κανείς ότι η ανάπτυξή του είναι μια διαδικασία που επαναλαμβάνεται, μέσα στην οποία πρέπει να κινούμαστε μεταξύ του ατομικού βήματος και της συλλογικής εικόνας, περνώντας κι από τμήματα περιπάτου.

2) ΠΡΑΚΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ

Υπάρχουν επίσης σημαντικοί και απλοί κανόνες και συμβουλές που αφορούν τον σχεδιασμό.

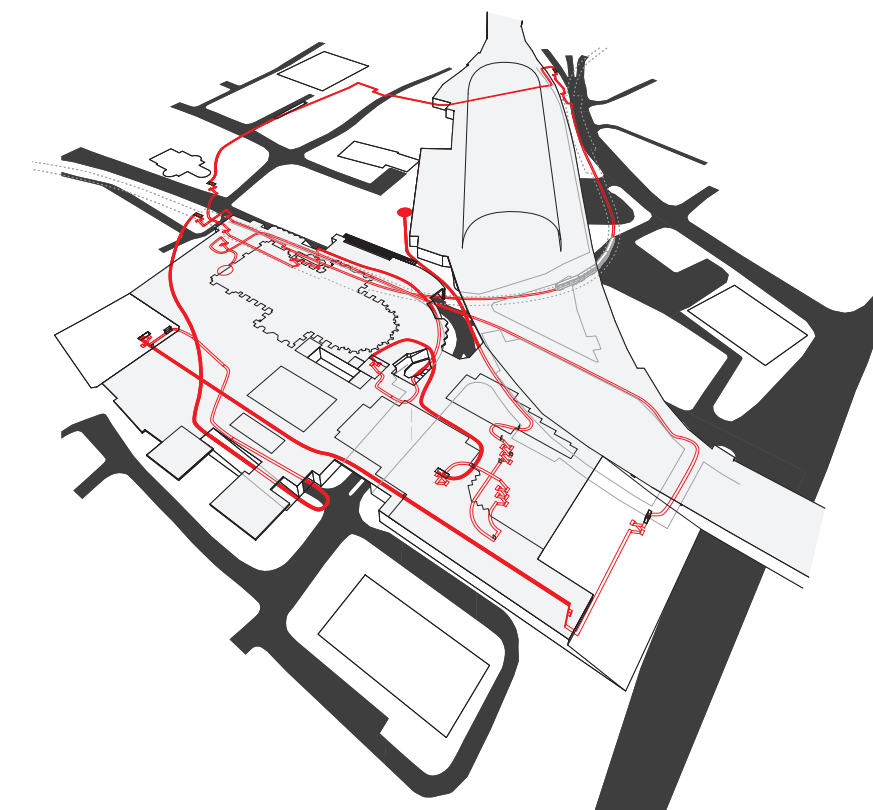
α) Μην επιχειρείτε να χωρίσετε τον κόσμο σε αντικείμενα και ενδιάμεσα τμήματα. Ένα καλό μητροπολιτικό μονοπάτι δε γνωρίζει τη «μέση κατάσταση»: πολλές συμβατικές περιηγήσεις στην πόλη δεν είναι παρά «αλυσιδωτές» περιηγήσεις, με άλλα λόγια μας οδηγούν από το ένα αντικείμενο στο άλλο (βάσει αυτής της λογικής, οι τόποι γίνονται κι αυτοί αντικείμενα). Η διαδρομή ανάμεσα στα δύο γίνεται συχνά αντιληπτή μόνο κάτω από λειτουργικές όψεις, όπως είναι το μήκος, η φιλικότητα προς τον πεζό, κλπ. Αυτές οι καθοδηγούμενες επισκέψεις αγνοούν την αρχική ιδιότητα του μέσου, του οποίου σκοπός είναι να μεταφέρει το σώμα των συμμετεχόντων ανά τον χρόνο και τον χώρο.

β) Τα μέσα μαζικής μεταφοράς πρέπει να δίνουν πρόσβαση στο σημείο αφετηρίας ενός μητροπολιτικού μονοπατιού, κατά προτίμηση με συστημικό μέσο μεταφοράς, για παράδειγμα με αεροπλάνο ή με τρένο. Αναχωρώντας από έναν σταθμό (επαρχιακό) ή ακόμα περισσότερο από ένα αεροδρόμιο με τα πόδια στα περίχωρα, μπορεί κανείς να εξοικειωθεί γρήγορα με τη λογική του μονοπατιού στη μητρόπολη, λογική που διαφέρει από τα καθημερινά μας μέσα μετακίνησης.

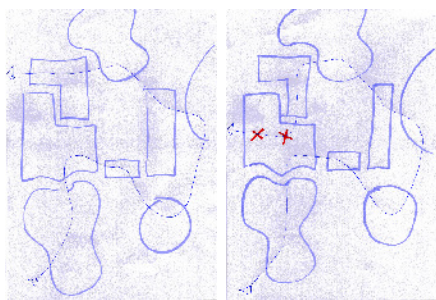
γ) Μη φεύγετε ποτέ από ένα μέρος χρησιμοποιώντας το ίδιο σημείο πρόσβασης απόταν μπήκατε σε αυτό. Αυτός ο σημαντικός κανόνας διασφαλίζει τη ροή του μονοπατιού. Επίσης επιτρέπει να ενσωματώσει κανείς στο μονοπάτι μέρη που δε θα «επισκεπτόταν» υπό κανονικές συνθήκες. Θα σας οδηγήσει επίσης σε μέρη που δε θα είχατε ανακαλύψει ποτέ προηγουμένως.

Σε περίπτωση που είναι αδύνατον να αποφευχθεί, μια τέτοια επιστροφή θα μπορούσε να γίνει μέσω μιας άλλης κατεύθυνσης, ιδανικά με τέτοιο τρόπο που να μην αναγνωρίζει το μέρος εκ πρώτης. Βεβαίως, υπάρχουν επίσης ειδικές περιπτώσεις που αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα - ένα μονοπάτι

μπορεί επίσης να αποτελείται από μια σειρά στροφών (όπως στην περίπτωση του μονοπατιού Terres communes στο Μπορντώ).

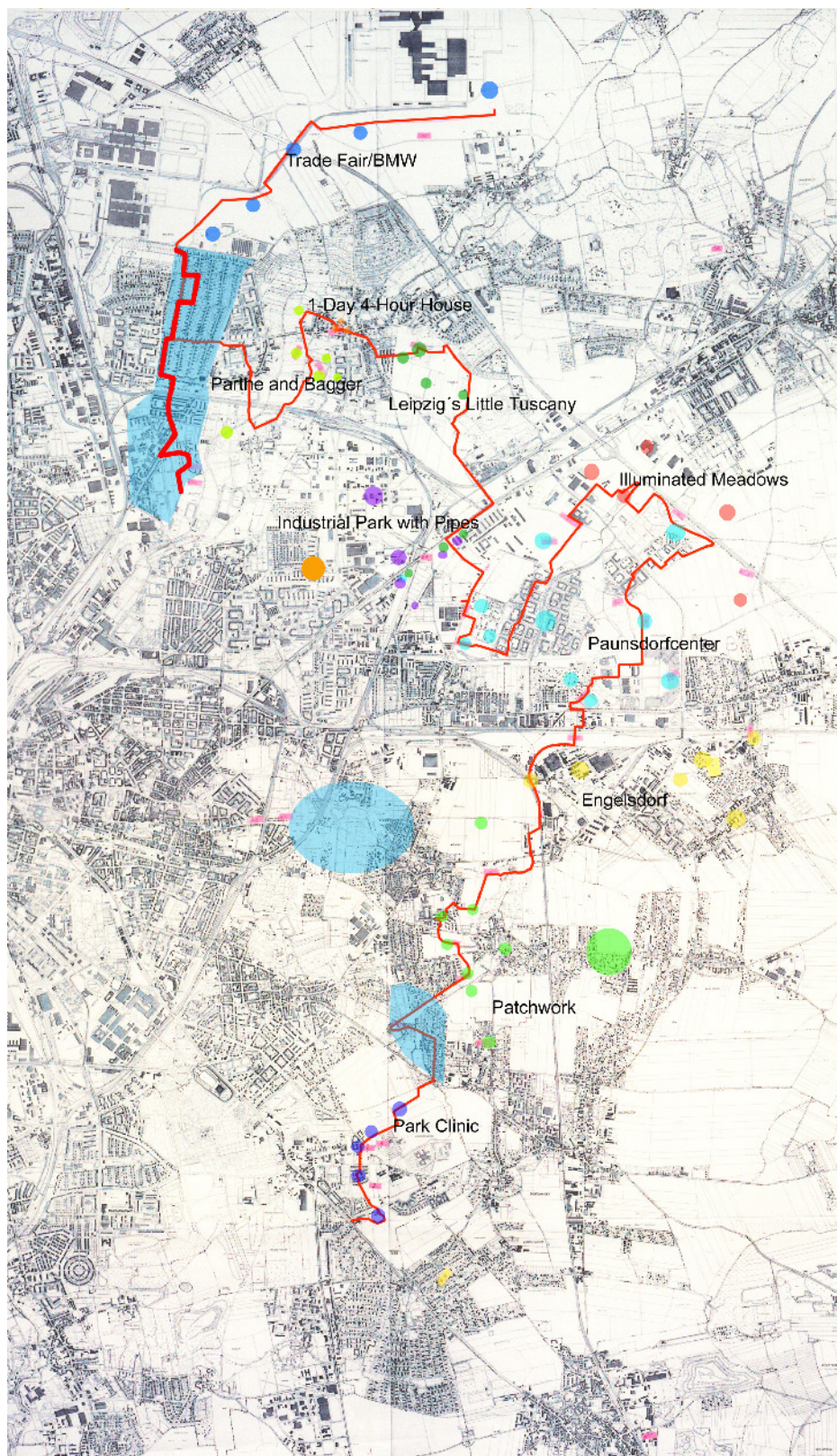

Διαδρομή «Carambolage» γύρω από τον καθεδρικό ναό της Κολωνίας, σε πεζοπορία πέντε ωρών σε μια περίμετρο 400 μέτρων, όπου συναντάμε τις ίδιες συντεταγμένες χωρίς να περάσουμε από το ίδιο σημείο (εικόνα που προέρχεται από το περιοδικό Arch+).

Πως να διασχίσουμε τομείς :
παράδειγμα και αντιπαράδειγμα
(σχέδια του Boris Sieverts)

Όσο άκομψη κι αν φαντάζει η επιστροφή σε έναν τόπο που έχουμε ήδη διασχίσει, το γεγονός ότι περνάμε εκ νέου σε ένα ίδιο σημείο από διαφορετικό όμως ύψος χαίρει μεγάλης κομψότητας. Αυτό διευρύνει σημαντικά τις δυνατότητες διαμόρφωσης, ιδίως όσον αφορά τα τμήματα της διαδρομής στις αστικές ζώνες με τα τούνελ τους, τους ανελκυστήρες, τα κλιμακοστάσια, κλπ. Η επιστροφή σε ένα μέρος που έχουμε ήδη διασχίσει μέσω μιας άλλης διαδρομής προσφέρει επίσης μια ελευθερία σχεδιασμού: για παράδειγμα με τρένο, με πλοίο ή σε ποδηλατοδρόμο, όπου έχουμε ήδη ακολουθήσει την πεζή οδό.

Χάρτης της Λειψίας με διαδρομή που ενώνει διαφορετικές περιοχές. Τα σημεία ενδιαφέροντος της κάθε περιοχής σημειώνονται με τελείες διαφορετικών χρωμάτων. Τα μπλε πολύγωνα αποτελούν επίσης ξεχωριστές περιοχές. Βλέπουμε μία (μόνο) εξαίρεση στον κανόνα στην περιοχή «illuminated meadows»: το μονοπάτι ενώνει μπλε σημεία, κόκκινα σημεία και επιστρέφει εκ νέου στα μπλε σημεία ενδιαφέροντος.

Μια προσεγγιστική μέθοδος: μετά από μια μελέτη σε βάθος και προτού ακόμα ξεκινήσουμε να σχεδιάζουμε ένα μονοπάτι, χωρίζουμε την περιοχή σε οπτικές ενότητες (αυτό αποτελεί σημαντικό στάδιο στη διαδικασία της διασάφησης και της διαλογής των αμέτρητων συλλεχθέντων πληροφοριών). Το μονοπάτι δεν πρέπει ποτέ να επιστρέψει σε μια ζώνη. Ο κανόνας είναι ο εξής: μπαίνω, διασχίζω, βγαίνω, με τρόπο ώστε η έξοδος από τη μία να αποτελεί επίσης την είσοδο σε μία άλλη. Οι εξαιρέσεις σε αυτό τον κανόνα είναι οι ίδιες που μας επιτρέπουν να επιστρέψουμε σε μέρη τα οποία έχουμε ήδη διασχίσει.

δ) Σε πολλές περιπτώσεις, ένα μητροπολιτικό μονοπάτι θα αποφύγει το ιστορικό κέντρο της πόλης. Τα ιστορικά κέντρα λειτουργούν στις μητροπόλεις τον περισσότερο καιρό ως το «κόσμημα» του αστικού διαμερίσματος του 19ου αιώνα, όπως αυτά τα δωμάτια που δε χρησιμοποιούνταν τις καθημερινές (άρα και χωρίς θέρμανση) και στα οποία τα καλύτερα έπιπλα και πιατικά ήταν καλυμμένα και αναδεικνύονταν παρά μόνο για ειδικές περιστάσεις (για παράδειγμα, εκλεκτοί επισκέπτες ή τις ημέρες εορτής). Στα «δωμάτια κόσμημα», η αστική οικογένεια δεν παρουσίαζε την πραγματικότητά της, αλλά την ιδέα που είχε για τον εαυτό της. Για να έχει μια ρεαλιστική εικόνα της οικογενειακής ζωής, ήταν προτιμότερο να κοιτάξει κανείς όλα τα υπόλοιπα δωμάτια. Το ίδιο ισχύει για την μητρόπολη και το ιστορικό της κέντρο. Ο καλύτερος τρόπος για να την κατανοήσουμε ως οργανισμό, είναι να επισκεφτούμε το πλυσταριό της.

Από την άλλη, ο ιδανικός σχεδιασμός, που διαμορφώνει μια μητρόπολη η ίδια για τον εαυτό της, αποτελεί με φυσικό τρόπο ουσιαστικό κομμάτι της ταυτότητάς της. Αλλά ο επισκέπτης (ιδίως εάν έρχεται από αλλού) δεν μπορεί να αντιληφθεί το κέντρο πόλεως υπό αυτή την έννοια, παρά μόνο αν το προσεγγίσει μέσω της περιφέρειας. Αντιστρόφως, μια επίσκεψη του ιστορικού κέντρου πόλεως οδηγεί σε μια ψευδαίσθηση ή μια σύγχυση κατά την μετέπειτα επίσκεψη των προαστίων. Άρα είναι απολύτως εφικτό να ενσωματωθεί η επίσκεψη του ιστορικού κέντρου ως προηγμένο στάδιο σε ένα μητροπολιτικό μονοπάτι. Στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν πρέπει να ξεκινήσει κανείς από εκεί! Η επίσκεψη του ιστορικού κέντρου μπορεί να αποτελέσει επίσης μια απλή σύσταση στο τέλος της πεζοπορίας.

ε) Ένα καθημερινό τμήμα πρέπει να έχει μήκος από 15 έως 20 χλμ με τα πόδια. Μπορεί κανείς να στοχεύσει στο διπλάσιο με ποδήλατο. Εφόσον συνδυαστούν τα δύο μέσα μετακίνησης, οι αποστάσεις μπορούν να υπολογιστούν αναλόγως.

Σε σπάνιες περιπτώσεις, τα τμήματα ενός μητροπολιτικού μονοπατιού μπορούν επίσης να διασφαλιστούν από τα δημόσια μέσα μεταφοράς. Αυτός ο συνδυασμός, ωστόσο, πρέπει να έγκειται στη λογική της διαδρομής και στη σημασία και τη χάρη των μεταφορικών μέσων στο πλαίσιο του τοπίου που διασχίζει κανείς.

στ) Εάν υπάρχει ένα σημείο όπου μπορεί κανείς να κάνει μπάνιο,

συνιστάται το μονοπάτι να περνάει από εκεί. Δεν υπάρχει κυριολεκτικά τίποτα που να δημιουργεί περισσότερο την επαφή και μια τέτοια πιθανότητα να βυθιστούμε στο τοπίο από μια βουτιά σε μια λίμνη, ένα ποτάμι, κλπ.

ζ) Δημιουργούμε ευκαιρίες και προτρέπουμε σε συναντήσεις μεταξύ των ανθρώπων που συμμετέχουν στο μητροπολιτικό μονοπάτι και όσων ζουν και εργάζονται στο περιβάλλον αυτής. (βλ. μάθημα 2)

η) Τελευταίο στοιχείο, και όχι αμελητέο : οι εξαιρέσεις επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

Πρόσθετο ΤΟ ΔΙΚΟ ΜΑΣ «ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΩΡΙΚΩΝ ΚΑΤΑΝΟΜΩΝ»

Ένα μητροπολιτικό μονοπάτι «εξαναγκάζει» τον «δημιουργό» του να κατανοήσει την πόλη σε όλα τα επίπεδά της, να την αντιληφθεί στο σύνολό της όπως και τμηματικά, στις σχέσεις της μεταξύ των τμημάτων της καθώς και στις σχέσεις της ως προς το σύνολο, έως ότου αυτές οι σχέσεις γίνουν εκφραστικές. Σε αυτή την εκφραστικότητα βρίσκεται το σημείο αφετηρίας που καθιστά το μητροπολιτικό μονοπάτι ένα εγχείρημα πολιτικό – πέρα από την ψυχαγωγία που προσφέρει στον πεζοπόρο που ενδιαφέρεται για το τοπίο.

Μια «καλή» διαδρομή είναι επίσης κυρίως αυτή που γίνεται ενδιαφέρουσα για τους κατοίκους, καθώς θέτει σε κίνηση το σύστημα των χωρικών κατανομών. Η αντίληψη του περιβάλλοντός μας μπορεί να θεωρείται «ολοκληρωτική» : έχουμε μια ολοκληρωμένη εικόνα του περιβάλλοντός μας – γεγονός που δε σημαίνει ότι πρόκειται για μια σωστή εικόνα της «πραγματικότητας» (υπό την έννοια ενός τοπογραφικού χάρτη, για παράδειγμα), αλλά περισσότερο ότι η προσωπική εικόνα που έχουμε για το περιβάλλον μας αποτελεί μια ολοκληρωμένη και άνευ κενών εικόνα. Άρα δεν υπάρχει τρόπος να ξεφύγει κανείς από το ίδιο το σύστημα των χωρικών κατανομών. Κάθε μέρος που ανακαλύπτουμε ενσωματώνεται σε αυτό, και τα μέρη που δε γνωρίζουμε απλά απουσιάζουν. Δεν μπορούμε να ξεφύγουμε από αυτήν την ολότητα προσθέτοντας σημεία, που ενδεχομένως της διέφυγαν, παρά μόνο θέτοντας σε διαρκή κίνηση αυτό το σύστημα κατανομών. Τη στιγμή ακριβώς που παρατηρώ ότι το σύστημα των χωρικών μου κατανομών αρχίζει να κινείται, τότε απελευθερώνομαι προσωρινά από την ολότητα αυτού του συστήματος.

Είναι μια μεγάλη στιγμή. Θεωρώ μάλιστα αυτή την εμπειρία ως θεμελιώδη ανθρώπινη ανάγκη, καθότι πολύ σπάνια ικανοποιημένος από τα δικά μας σύγχρονα μοντέλα μετακίνησης εντός των μεταφορικών μας συστημάτων (σιδηρόδρομος, οδικώς, κλπ). Αυτό είναι το πραγματικό «δώρο» που κάνει ένας ξεναγός σε αυτούς που τον ακολουθούν, και είναι ο βαθύτερος λόγος της ευτυχίας που πυροδοτεί ένα εκπληκτικό μονοπάτι. Ακόμα κι αν ένα μονοπάτι που έχει σηματοδοτηθεί και χαρτογραφηθεί χαίρει λιγότερης ελευθερίας από την καθοδηγούμενη πεζοπορία (σαν επίδοση ή γεγονός), πρέπει να προσδοκά τη μετάδοση μέρους αυτού του συναισθήματος.

ΠΗΓΕΣ

Αναφέρονται παρακάτω οι σχετικές δημοσιευμένες πηγές που μπορείτε να επισκεφθείτε στην ιστοσελίδα «Πηγές» του ιστότοπου της Ακαδημίας των Μητροπολιτικών Μονοπατιών.

>> Τα άρθρα και οι συνεντεύξεις μας

A Guide to visiting Cities (EN) - Boris Sieverts
Travel to the zero points of the city (CZ/EN) - Boris Sieverts
DEHORS #1 - Bureau des guides du GR2013 (FR) - Paul-Hervé Lavessière
DEHORS #2 - Bureau des guides du GR2013 (FR) - Collectif SAFI
DEHORS #3 - Bureau des guides du GR2013 (FR) - Nicolas Mémain

>> Αποσπάσματα βιβλίων μας

Topoguide du GR2013 (FR) - Le cercle des marcheurs
Le guide du sentier du Grand Paris (FR) - Denissen, Lavessière, Lanaspèze, Moreau
Zone Sweet Zone (FR) - Yvan Detraz

>> Το Masterclass του Μιλάνου

Κομμάτι ν°1 : De la quête du calme dans les sentiers métropolitains - Nicolas Mémain
Κομμάτι ν°2 : La ville du futur - Nicolas Mémain
Κομμάτι ν°4 : La porosité des circulations - Jordi Ballesta
Κομμάτι ν°5 : Le sentier transforme la ville - Boris Sieverts
Κομμάτι ν°7 : Retrouver les sentiers perdus - Fivos Tsaravopoulos
Κομμάτι ν°11 : Piattaforma di pietra - Gianluca Migliavacca
Κομμάτι ν°17 : Chorodiversité dans le Grand Athènes - Jordi Ballesta
Κομμάτι ν°18 : Principes de composition du sentier d'Athènes - Jordi Ballesta
Κομμάτι ν°19 : Trois remarques - Boris Sieverts
Κομμάτι ν°20 : Des sentiers grand public pérennes - Fivos Tsaravopoulos
Κομμάτι ν°22 : Vers des sentiers non directifs - Jordi Ballesta
Κομμάτι ω°29 : Emanciper le réel de sa représentation - Boris Sieverts

>> Τα βιντεό μας

Voyage en Google Earth - Paul-Hervé Lavessière
Comment les sentiers fabriquent la ville ? - Pavillon de l'Arsenal

>> Οι εξωτερικές πηγές μας

Atlas cartographique du Provence Express - Agence des Sentiers Métropolitains
Inventaire des sentiers existants d'Avignon - Agence des Sentiers Métropolitains
Inventaire des sentiers existants de Bordeaux - Yvan Detraz
Inventaire des sentiers existants du Grand Paris Sud Est Avenir - Sentier du Grand Paris